

Kas šodien dzīvo Latvijā? Reālā demogrāfiskā situācija šķērsgriezumā

Mihails Hazans

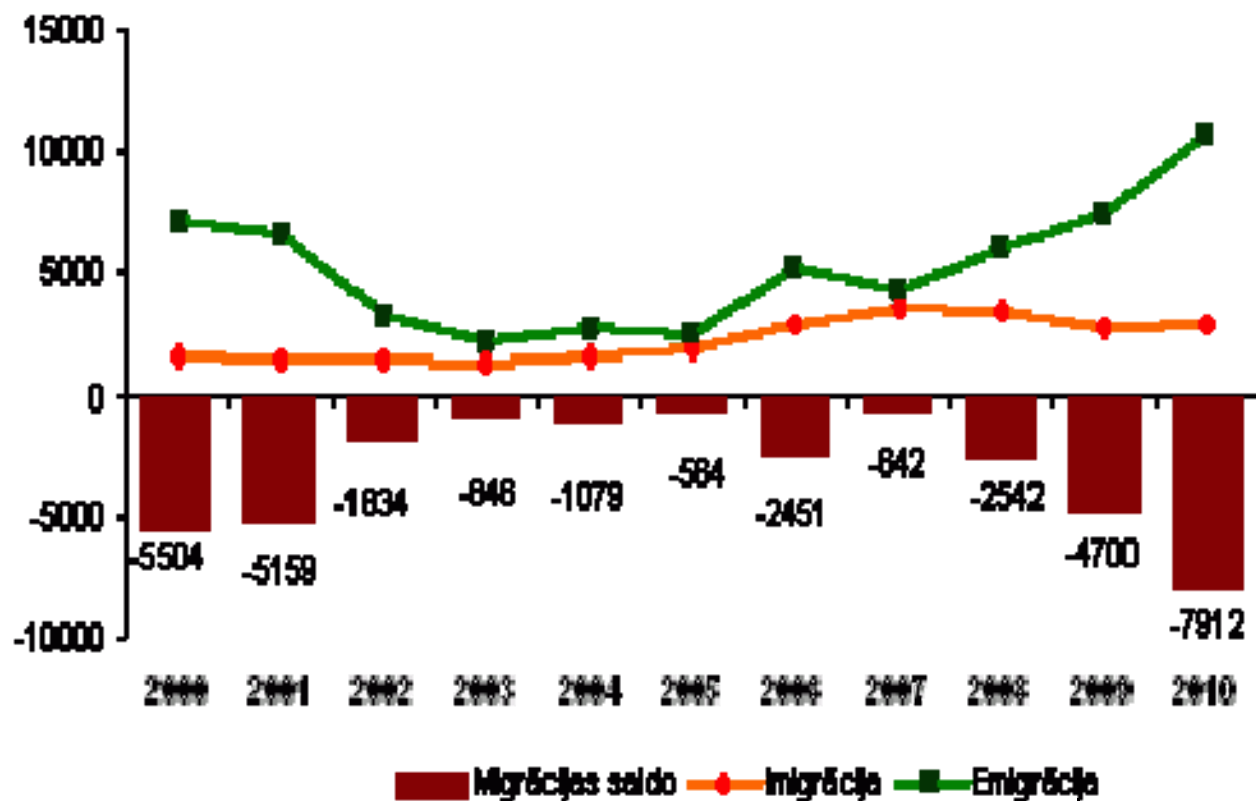
LU Ekonomikas un vadības fakultāte

12.09.2011.

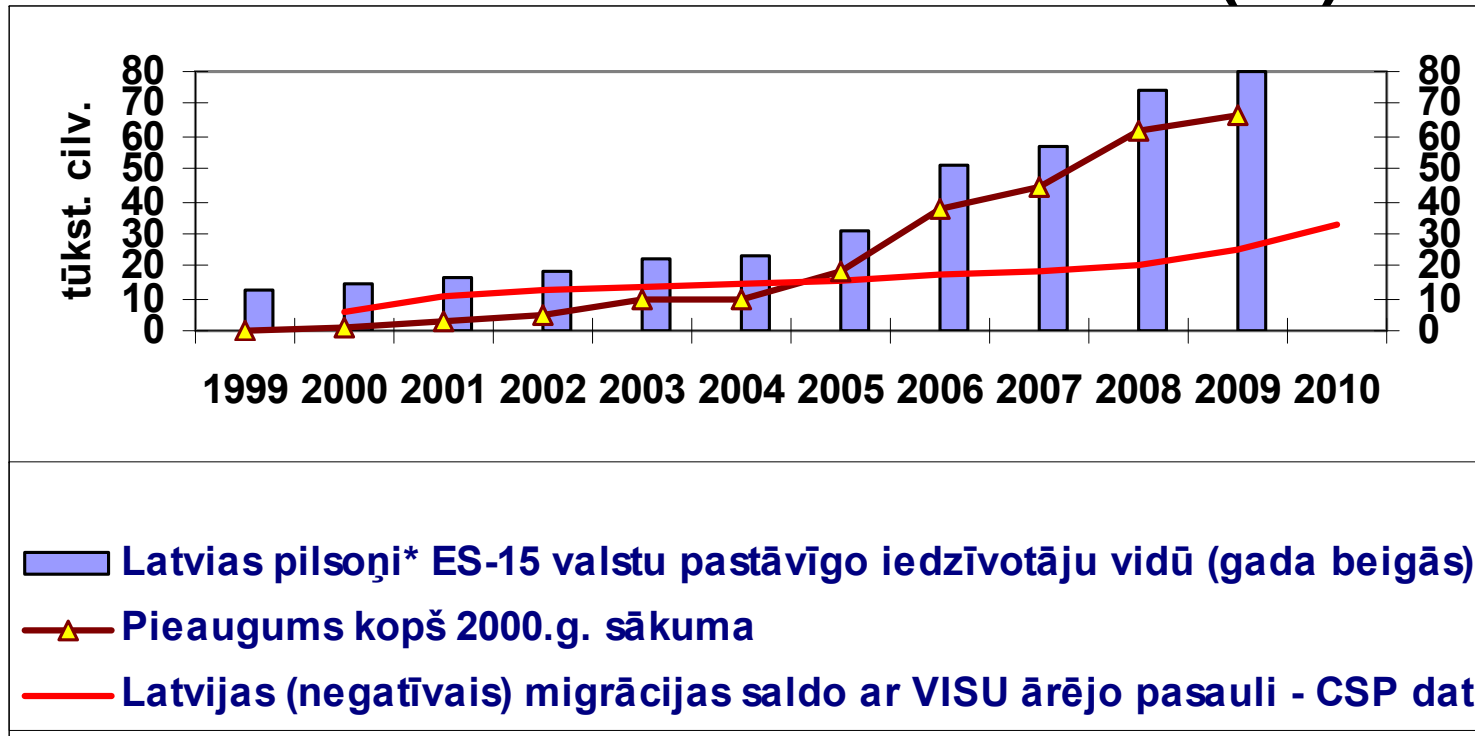
(papildināts ar slaidiem 10., 11., 13. un 15.)

Pēc CSP oficiālajiem datiem, starptautiskās migrācijas rezultātā 2000.-2010.gg. esam zaudējuši tikai 33 tūkstošus cilvēkus

Iedzīvotāju starptautiskā ilgtermiņa migrācija 2000. - 2010. gadā (cilvēku skaits)



Paralēlās reālītātes? (1)



- ES-15 demogrāfisko datu apkopojums no NIESR pētījuma pēc EK pasūtījuma (*NIESR Discussion Paper No. 379 (Revised August 2011)*).
- Šie dati ir tikai problēmas ilustrācijai. Tālāk sniegšu pilnīgākus datus

Paralēlās reālītātes? (2)

- CSP par 01.03.-10.06.2011. notikušo TS: “Kopumā tautas skaitīšanā iegūta informācija par vairāk nekā **1.9 miljoniem** personu” (publicēts 01.09.2011.)
- CSP oficiālie dati par iedzīvotāju skaitu uz 01.07.2011.: **2.216 miljoni**

Kāpēc “paralēlā realitāte” oficiālajā iedzīvotāju statistikā ir nopietna problēma? (1)

- Nezinot kaut cik precīzi iedzīvotāju skaitu, nevar izveidot kvalitatīvas tālākās valsts attīstības prognozes
- Emigranti ir lielākoties vecumā līdz 35 gadiem. Neatspoguļojot statistikā lielāku emigrantu daļu, tiek izkropļota iedzīvotāju vecumstruktūra. Tas savukārt nedod iespēju novērtēt sociālās aizsardzības sistēmas ilgstspējību un plānot nepieciešamās reformas
- Viens no svarīgākajiem valsts raksturojošiem indikatoriem – IKP uz vienu iedzīvotāju – ir novērtēts krietni par zemu; tas kaitē valsts tēlam

Kāpēc “paralēlā realitāte” oficiālajā iedzīvotāju statistikā ir nopietna problēma? (2)

- Līdz ar iedzīvotāju skaitam, par augstu ir novērtēts (no Darbaspēka apsekojuma) arī nodarbināto (un darba meklētāju) skaits
- Rezultātā par zemu tiek novērtēta darba produktivitātē Latvijā, kas, protams, nepalīdz ārvalstu investīciju piesaistē
- Visus minētus radītājus intensīvi izmanto analīzei un prognozēšanai gan Latvijas, gan ES institūcijas, tātad analīzes un prognozēšanas rezultāti tiek sistemātiski “piesārņoti”

Šis pētījums:

- Brīvprātīgs darbs bez finansējuma
- Izmantotie avoti:
- *Eurostat*, *OECD*, atsevišķu EEZ valstu statistikas pārvalžu un citu institūciju dati par ES un OECD valstu pastāvīgiem iedzīvotājiem - Latvijas pilsoņiem vai Latvijā dzimušajiem, kā arī par migrācijas plūsmām no/uz Latviju un sociālās apdrošināšanas numuru piešķiršanu Latvijas valstspiederīgiem
- LR CSP dati par migrācijas plūsmām uz valstīm ārpus ES un OECD
- Latvijas Darbaspēka apsekojuma dati (CSP)
- *Eurostat* dati par IKP uz vienu iedzīvotāju un uz vienu nodarbināto

Prezentācijā tiks sniegtas atbildes uz šādiem jautājumiem:

- Cik cilvēku kopš 2000. gada ir pametuši Latviju?
- Kā laikā gaitā ir mainījies aizbraucēju skaits un emigrācijas virzieni?
- Kāds pašlaik ir Latvijas iedzīvotāju skaits?
- Kāda ir Latvijas iedzīvotāju vecumstruktūra?
- Cik faktiski ir nodarbināto un cik — darba meklētāju?
- Kāds ir iekšzemes kopprodukts uz vienu iedzīvotāju un uz vienu nodarbināto Latvijā?

Cik cilvēku ir pametuši Latviju 2000.-2010gg. ?

	2000-2003	2004-2008	2009- 2010	2000- 2010
Emigrācijas novērtējumi	Neto aizplūde (1000 cilvēku)			
Minimālais (dokumentēts)	24,4	68,0	48,2	140,6
Vidējais (dokumentēts)	30,6	68,3	70,2	169,2
Vidēji augsts (eksperta)	40,0	80,0	80,0	200,0
Augsts (eksperta)	50,0	100,0	100,0	250,0

Neto aizplūdes aprēķinu metodoloģija (1)

- Minimālais dokumentētais novērtējums (140,6 tūkst.) ir iegūts izmantojot *Eurostat*, ESAO, atsevišķu EEZ valstu statistikas pārvalžu un citu institūciju datus par iedzīvotāju sastāvu pēc pilsonības un/vai dzimšanas valsts. Trūkstošo datu gadījumā tika izmantota interpolācija vai piesardzīga ekstrapolācija. Attiecībā uz valstīm ārpus EEZ un ESAO izmantoti LR CSP dati par migrācijas saldo.
- Vidējais dokumentētais novērtējums (169,2 tūkst.) ir iegūts līdzīgā veidā, bet par pamatu tika ņemti partnervalstu un starptautisko organizāciju dati par Latvijas pavalstnieku un/vai Latvijā dzimušo personu migrācijas plūsmām no Latvijas un uz Latviju. Plūsmām uz Lielbritāniju un Īriju tika izmantoti dati par sociālās apdrošināšanas numuru piešķiršanu.
- Dati par Latvijas emigrantu skaitu, kas ir atgriezušies uz Latviju no EEZ valstīm intensīvās atpakaļmigrācijas laikā (2004.-2008.gg.), tika koriģēti (augšup) izmantojot aizbraukušo/atgriezušos proporcijas novērtējumu no Latvijas darbaspēka apsekojuma datiem, kā arī atgriezušos emigrantu skaita novērtējumu no citiem iedzīvotāju apsekojumiem. Proti, ir pieņemts, no šajā laika posmā neto aizplūde uz EEZ ir 60% no aizbraukušo skaita.

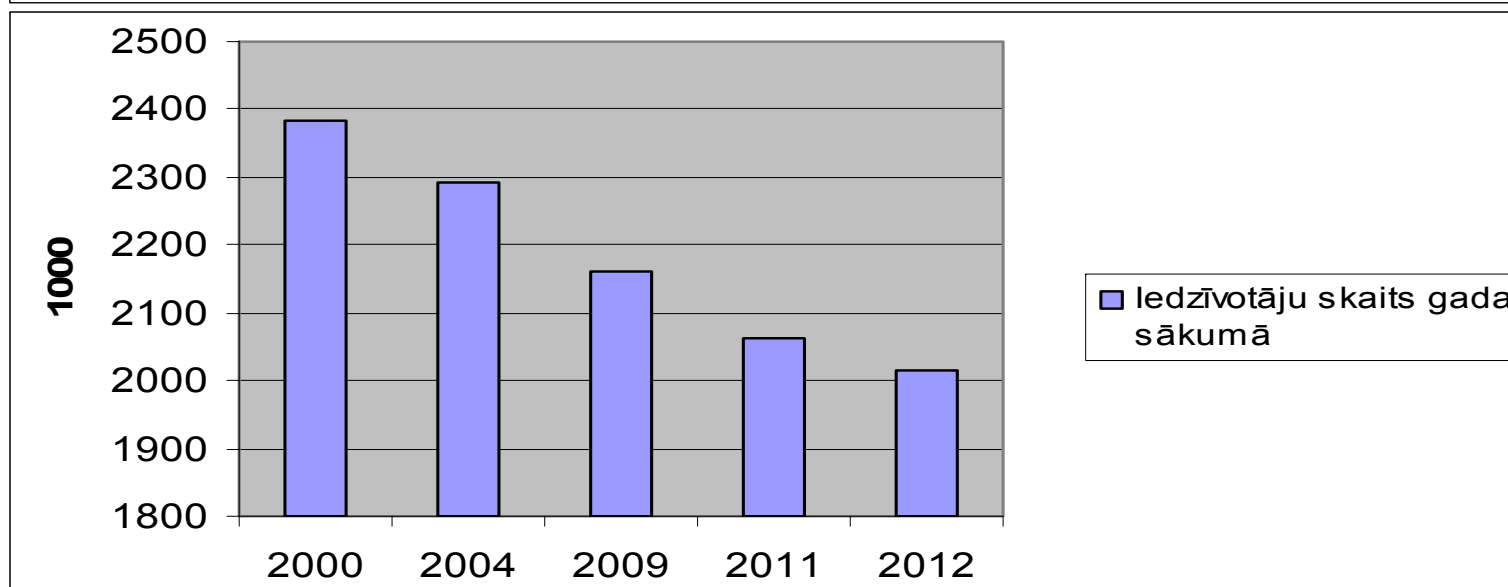
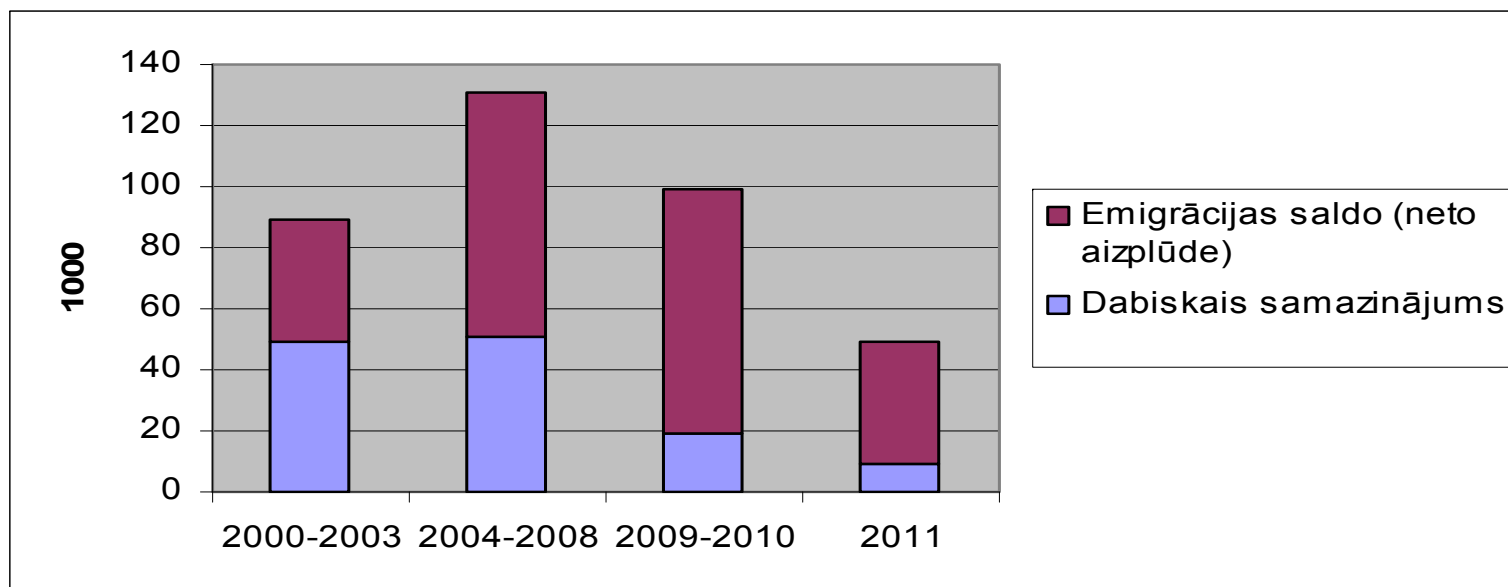
Neto aizplūdes aprēķinu metodoloģija (2)

- Vidēji augsts eksperta novērtējums (200 tūkst.) ir iegūts palielinot vidējo dokumentēto novērtējumu par nedaudz vairāk kā 10%, ņemot vērā nepilnības partnervalstu iedzīvotāju un migrācijas plūsmu datos. Proti, datos par ārvalstu iedzīvotājiem - Latvijas pavalstniekiem visticamāk nav iekļauti bijušie Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji ar nepilsoņu vai citu valstu pasēm.
- Savukārt dati par Latvijā dzimušām personām arī nedod pilnu ainu, jo diezgan liels procents emigrantu vidū ir to, kas iebraukuši Latvijā pag. gs. 70. – 80. gados. Tas pats attiecās arī uz datiem par migrācijas plūsmām no Latvijas un atpakaļ.
- Visbeidzot, jāņem vērā, ka zināma daļa emigrantu, it īpašie tie, kas strādā bez darba līgumiem vai kā pašnodarbinātie, nekādos reģistros (un tāpat arī statistikā) vispār neparādās.
- Augstā eksperta novērtējuma (250 tūkst.) pamatā ir atzinums, ka neregistrēto emigrantu skaits varētu būt daudz augstāks nekā 30 tūkst., it īpaši Tautas skaitīšanas provizorisko rezultātu (1.9 milj. iedzīvotāju) kontekstā.

Cik mēs esam palikuši ?

	Neto aizplūde (emigrācijas saldo)		Latvijas iedzīvotāji	
	1000			
Emigrācijas novērtējumi:	2000-2010	2011 (8 mēn.)*	2010.g. beigās	01.09.2011*
Oficiālais	33,2	11,8	2 229,6	2 211,3
Minimālais (dokumentēts)	140,6	23,0	2 122,2	2 092,5
Vidējais (dokumentēts)	169,2	27,0	2 093,6	2 059,9
Vidēji augsts (eksperta)	200,0	27,0	2 062,8	2 029,1
Augsts (eksperta)	250,0	33,0	2 012,8	1 973,1
Secinājums: 2010. g. IKP uz vienu iedzīvotāju ir par ~ 8% augstāks nekā oficiāli skaitās				

Latvijas iedzīvotāju skaita dinamika, dabiskais pieaugums un migrācijas saldo, 2000-2011



Emigrantu sadalījums pa virzieniem (pēc aptaujas datiem)

	2000-2003	2004-2008	2009-2010	2000-2010
Lielbritānija	3%	39%	69%	45%
Īrija	22%	27%	4%	17%
Citas EEZ vasltis	12%	22%	19%	19%
ASV, Kanāda, Austrālija, Jaunzelande	29%	5%	3%	8%
Pārējā pasaule	35%	8%	4%	11%
Kopā	100%	100%	100%	100%

Emigrantu sadalījums pa virzieniem (pēc iedzīvotāju un migrācijas statistikas datiem, 1000)

	2000-2003	2004-2008	2009-2010	2000-2010
Lielbritānija	0,9 - 1,2	26,4 - 30,9	48,4 - 55,1	75,7 - 87,2
Īrija	6,8 - 8,8	18,3 - 21,5	3,1 - 3,5	28,2 - 33,8
Ziemeļvalstis	1,1 - 1,5	3,5 - 4,0	6,5 - 7,4	11,1 - 13,0
Citas EEZ valstis	2,4 - 3,2	11,3 - 13,2	7,1 - 8,1	20,8 - 24,5
ASV, Kanāda, Austrālija, Jaunzelande	8,8 - 11,4	3,1 - 3,7	2,2 - 2,5	14,1 - 17,6
Pārējā pasaule	10,6 - 13,8	5,7 - 6,7	3,0 - 3,4	19,4 - 24,0
Kopā	30,6 - 40,0	68,3 - 80,0	70,2 - 80,0	169,2 - 200,0

Latvijas iedzīvotāju vecumstruktūra 2010.g beigās

Vecums	Oficiālie dati	Novērtējumi ņemot vērā emigrantu skaitu un vecumstruktūru	
		(a)	(b)
0-17	16.8%	17.7%	18.1%
18-24	10.8%	8.9%	9.6%
25-34	14.8%	13.2%	11.7%
35-44	13.9%	13.9%	13.4%
45-54	14.5%	15.2%	15.2%
55-74	21.5%	23.0%	23.5%
75+	7.6%	8.2%	8.4%
Kopā	100.0%	100.0%	100.0%

(a) - izmantoti Eurostat demogrāfiskie dati

(b) - izmantoti Latvijas iedzīvotāju aptaujas
"NI: VMR" dati par tuviniekiem, kas ir
emigrējuši 2000.-2010.gg.

Neseno emigrantu vecumstruktūra: Lielbritānijas NINO piešķiršanas dati

	2010	2011 (1.cet.)
0-17	11%	11%
18-24	41%	42%
25-34	28%	27%
35-44	12%	11%
45-54	6%	7%
55-59	1%	2%
60+	1%	1%
Pieņēmums: 10% emigrantu ir jaunāki par 16 gadiem		

Latvijas darba tirgus statistika (2011. g. 2. cet., 15-74 gadi)

	Oficiāli	Faktiski (ja aizplūde ir 200 tūkst.)
Nodarbinātie	966.5	872.8
Darba meklētāji	187	168.9
Ekonomiski neaktīvie	600.8	542.6
Kopā	1754.3	1584.3
Secinājumi:		
IKP uz vienu nodarbināto ir par 10,7% augstāks nekā izriet no CSP datiem		
2010.g. IKP uz vienu nodarbināto ir bijis nevis 55% no EU-27 vidējā, bet vismaz 60%		

Papildu informācija

- Emigrantu un potenciālo emigrantu raksturojums ir sniegts rakstā
- **M. Hazans. Latvijas emigrācijas mainīga seja: 2000-2010.** „Latvija. Pārskats par tautas attīstību 2010./2011. Nacionālā identitāte, mobilitāte un rīcībspēja” (red. Brigita Zepa un Evija Kļave). Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2011: 70-91 lpp. ISBN 978-9984-45-414-6.

Paldies par uzmanību!